

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	16 Gorffennaf 2026
Pwnc:	Adroddiad Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2025-26
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor, Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Pwyllgor oruchwyllo unrhyw feysydd o dwyll a gaiff eu hadnabod mewn adroddiad blynyddol a monitro'r cynlluniau gweithredu er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw wendidau a'u rheoli (3.4.8.9.5). Mae'n rhaid i'r Pwyllgor hefyd ystyried y sicrwydd a ddarperir gan y tîm archwilio mewnol (3.4.8.9.6). Yn ogystal, mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn datgan bod rhaid i swyddog ariannol cyfrifol y Cyngor (Swyddog Adran 151) sicrhau bod mesurau er mwyn atal a chanfod gwallau a thwyll wedi'u cynnwys yn systemau rheoli cyfrifeg y Cyngor. Yn olaf, er nad yw bellach yn safon yn ei hun yn Y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU (GIAS), ystyrir twyll yn risg treiddiol ac fe'i ystyrir drwy gydol y safonau.	

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn crynhoi gweithgareddau atal twyll, llwgwrwobrwyo a llygredd y tîm Archwilio Mewnol yn ystod 2025-26 ac mae'n darparu sicrwydd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynglŷn â threfniadau'r cyngor i leihau'r risg o dwyll, llwgwrwobrwyo a llygredd.

2. CRYNODEB

- 2.1. Mae twyll yn parhau i beri risg ariannol sylweddol ynghyd â risg i enw da, ac mae'r amcangyfrifon cenedlaethol yn awgrymu colledion posib o rhwng £1.39 miliwn a £13.9 miliwn y flwyddyn o ganlyniad i dwyll neu gamgymeriadau yn seiliedig ar gyllideb refeniw gros y cyngor yn 2025-26.
- 2.2. Yn ystod y flwyddyn mae'r tîm Archwilio Mewnol wedi parhau i gyflawni'r Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgwrwobrwyo 2025-28 a'r Cynllun Cyflawni cysylltiedig. Mae'r gweithgareddau wedi canolbwyntio ar gryfhau llywodraethiant, codi ymwybyddiaeth, gwella llwybrau adrodd, defnyddio data a gwybodaeth, cefnogi gwasanaethau a gweithredu argymhellion Archwilydd Cyffredinol Cymru.

- 2.3. At ei gilydd, mae'r adroddiad yn darparu sicrwydd bod y tîm Archwilio Mewnol yn parhau i gefnogi fframwaith gwrth dwyll y cyngor a bod honiadau'n cael eu nodi, brysennu a'u gweithredu.
- 2.4. Fodd bynnag, mae'r meysydd goruchwyllo allweddol ar gyfer y pwyllgor yn cynnwys capasiti, twyll, asesiadau risg, cyflawni'r strategaeth, defnyddio dadansoddeg data a'r Fenter Twyll Genedlaethol, a sicrhau bod gwersi a ddysgir yn dilyn atgyfeiriadau ac ymchwiliadau yn cryfhau dulliau rheoli.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1. Bod y Pwyllgor yn ystyried ac yn cynnig sylwadau ar y gweithgareddau a gynhaliwyd yn ystod 2025-26 i leihau'r risg o dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd o fewn y Cyngor ac yn ei erbyn ac yn nodi'r sicrwydd a ddarparwyd i'r Pwyllgor ynglŷn â pha mor effeithlon yw trefniadau'r Cyngor i leihau'r risg o dwyll.

Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2025-26

Gorffennaf 2026

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Cyflwyniad _____	2
Cyd-destun Cyfredol _____	3
Amcanion strategol 2025-2028 _____	4
Adnodd Adrodd am Dwyll _____	5
Ymchwilio i Dwyll _____	6
Adolygiad rhagweithiol atal twyll _____	6
Cynnydd o ran Gweithredu Argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol _____	6
Casgliad _____	7
Atodiad 1 – Beth yw Twyll, Llwgwrwobrwy a Llygredd? _____	8
Atodiad 2 – Pileri Strategol _____	9
Atodiad 3 – Cynllun Cyflawni Atal Twyll, Llwgwrwobrwy a Llygredd 2025-2028 _____	12
Atodiad 4 – Canlyniadau'r Adnodd Adrodd Twyll 2025-26 (11/2024-03/25) _____	17
Atodiad 5 – Yr Adnodd Adrodd Twyll - Astudiaethau achos _____	18
Atodiad 6 – Rhybuddion twyll a gyhoeddwyd _____	19

Cyflwyniad

1. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r gweithgareddau a gyflawnwyd gan y tîm Archwilio Mewnol yn ystod 2025-26 i leihau'r risg o dwyll, llwgwrwobrwy a llygredd o fewn y Cyngor ac yn ei erbyn.¹
2. Mae hyn yn cefnogi gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang ar gyfer Sector Cyhoeddus y DU (GIAS), sydd yn weithredol ers 1 Ebrill 2025 ac a ddisodlodd Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS). Er nad yw bellach yn safon yn ei hun, ystyrir twyll yn risg treiddiol ac fe'i ystyrir drwy gydol y safonau.
3. Yn ogystal, mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn datgan bod rhaid i swyddog ariannol cyfrifol y cyngor (Swyddog Adran 151) sicrhau bod mesurau er mwyn atal a chanfod gwallau a thwyll wedi'u cynnwys yn systemau rheoli cyfrifeg y Cyngor.
4. Roedd [adroddiad](#)² gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn datgan bod gwerth y colledion yn y sector cyhoeddus oherwydd twyll yn anhysbys. Roedd [adroddiad](#)³ gan Swyddfa'r Cabinet yn nodi bod ystod y colledion tebygol yng ngwariant y llywodraeth rhwng 0.5% a 5% o'r gwariant.
5. Gan ddefnyddio'r amcangyfrifon hyn, mae'n awgrymu y gallai colledion yn sgil twyll a gwallau fod rhwng £1.39 miliwn ac £13.9 miliwn y flwyddyn, yn seiliedig ar [gyllideb](#) refeniw gros o £277 miliwn ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yn 2024-25.
6. Mae'r adroddiad hefyd yn darparu diweddariad ar gynnydd y cyngor wrth ymateb i argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol mewn [adroddiad](#)⁴ a gyhoeddwyd yn 2020.

¹ Mae esboniad o beth yw twyll, llwgwrwobrwy a llygredd wedi'i gynnwys yn [Atodiad 1](#)

² [Trefniadau Atal Twyll yn Sector Cyhoeddus Cymru](#), Archwilio Cymru, Mehefin 2019

³ [Cross-Government Fraud Landscape Annual Report 2019](#), Swyddfa'r Cabinet

⁴ 'Gwella Ein Perfformiad' Mynd i'r afael â Thwyll yng Nghymru, Archwilio Cymru, Gorffennaf 2020

Pam fod Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd yn Bwysig?

7. Mae pob punt a gollir oherwydd twyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn golled i'r pwrs cyhoeddus ac mae'n lleihau gallu'r sector cyhoeddus i ddarparu gwasanaethau i bobl sydd eu hangen.
8. Mewn cyfnod pan mae pwysau ariannol yn cynyddu, mae'n bwysicach nac erioed bod pob corff cyhoeddus yng Nghymru'n ceisio lleihau'r risg o golledion oherwydd twyll, yn ogystal â chefnogi cynaliadwyedd ariannol.
9. Gall twyll gael effaith ar enw da'r sector cyhoeddus hefyd, gan danseilio ymddiriedaeth y cyhoedd ac effeithlonrwydd sefydliadau.
10. Pan fydd cynghorau'n cymryd camau atal twyll effeithiol byddant yn ailadeiladu ymddiriedaeth y cyhoedd ac yn sicrhau bod arian prin yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol.
11. Mae'r sector cyhoeddus yn cael ei dargedu'n gynyddol bellach, oherwydd bod y trafodion ariannol yn fwy, ac mae twyllwyr yn gallu gwneud mwy o elw.
12. Yn y cod ymarfer, 'Code of Practice on Managing the Risk of Fraud and Corruption'⁵ mae CIPFA yn dadlau:

"Mae cyfrifoldeb ar arweinwyr gwasanaethau cyhoeddus i wreiddio safonau effeithiol ar gyfer atal twyll a llygredd yn eu sefydliadau eu hunain. Mae hyn yn cefnogi llywodraethiant da ac yn arddangos stiwardiaeth ariannol effeithiol a rheolaeth ariannol gyhoeddus effeithiol."

Cyd-destun Cyfredol

13. Yng Nghymru a Lloegr twyll yw'r drosedd a adroddir amlaf, ac mae'n effeithio ar filiynau o bobl a busnesau bob blwyddyn. Mae graddfa a natur soffistigedig twyll yn tanseilio ymddiriedaeth y cyhoedd, ac yn peri bygythiad cynyddol i ddiogelwch gwladol a'n cadernid economaidd.⁶ Gyda'r aflonyddwch geowleidyddol yn parhau, ynghyd â'r argyfwng costau byw, risgiau allweddol eraill i fusnesau, megis amharu ar y gadwyn gyflenwi, materion cadw staff a bygythiadau seiber, mae'r cyfleoedd i dwyllo'n parhau i gynyddu a bydd twyllwyr yn manteisio ar y sefyllfa gan ddefnyddio dulliau mwyfwy soffistigedig i gyflawni troseddau.
14. Mae pryder gwirioneddol ymysg sectorau cyhoeddus a phreifat y DU fod twyll bellach wedi cyrraedd lefelau digynsail. Yn ôl y Swyddfa Gartref, mae 44% o'r holl droseddau y rhoddir gwybod amdanynt yng Nghymru a Lloegr yn ymwneud â thwyll ac mae'r gost flynyddol i economi'r DU oddeutu £219 biliwn⁷, gyda thua 4.4 miliwn achos o dwyll yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2025.⁸
15. Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2026, cofnododd [Report Fraud](#) (Action Fraud gynt) 2,040 achos o dwyll yn ardal Heddlu Gogledd Cymru, gyda cholledion gwerth £7 miliwn. Rhoddwyd gwybod am 95% o'r rhain gan unigolion a 5% gan sefydliadau.
16. Fodd bynnag, mae twyll yn erbyn sefydliadau'r llywodraeth yn parhau i beri pryder sylweddol. Mewn ymateb, mae llywodraeth y DU wedi sefydlu Awdurdod Twyll y Sector Cyhoeddus (PSFA), a lansiwyd yn Awst 2022 i foderneiddio gweithgarwch atal twyll yn y sector cyhoeddus a chyflwyno deddfwriaeth newydd, gan gynnwys y drosedd o 'fethu ag atal twyll' a gyflwynwyd yn y Ddeddf Troseddau

⁵ [Code of Practice on Managing the Risk of Fraud and Corruption](#), CIPFA, 2014

⁶ [Strategaeth Dwyll 2026-2029 - Tarfu ar droseddu, cefnogi cadernid economaidd a sicrhau cyfiawnder](#), Llywodraeth y DU, Mawrth 2026

⁷ [Y Dangosydd Twyll Blynnyddol](#), Crowe, Peters & Peters a Phrifysgol Portsmouth, 2023

⁸ [Troseddau yng Nghymru a Lloegr: yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2025](#), SYG, Ebrill 2026

Economaidd a Thryloywder Corfforaethol 2023, a ddaeth i rym ar 1 Medi 2025.

17. Yn seiliedig ar fethodoleg y PSFA, mae'r Swyddfa Dwyll Genedlaethol yn amcangyfrif bod y gost i drethdalwyr o ganlyniad i dwyll a gwallau rhwng £55 biliwn ac £81 biliwn yn 2023-24, sy'n dangos bod yr her i'r llywodraeth wrth weithredu ar dwyll yn erbyn y sector cyhoeddus yn parhau i fod yn sylweddol.⁹
18. Mae gan Ddealltwriaeth Artiffisial (AI) rôl ddeublyg, ac mae'r defnydd o AI gan dwyllwyr (creu cynlluniau soffistigedig) a sefydliadau (canfod twyll yn well) wedi cynyddu. Dros y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi gweld bygythiadau a thueddiadau newydd ym maes twyll ynghyd â'r risgiau parhaus yn gysylltiedig ag AI cynhyrchiol sy'n galluogi dwyllwyr i greu lleisiau, delweddau a dogfennau ffug drwy dechnegau dysgu dwfn sy'n edrych yn hynod ddilys a real, gan ei gwneud hi'n anodd iawn canfod twyll. Gan ein bod ni bellach yn byw ein bywydau ar-lein ac yn masnachu ar-lein mae'r 'dulliau mynediad' i dwyllwyr yn cynyddu.
19. Mae'r bygythiad mewnol gan reolwyr a staff yn parhau i gael ei gydnabod fel mater difrifol. Mae adroddiad gan KPMG¹⁰ yn datgelu bod dwyllwyr gan amlaf yn aelodau staff dibynadwy â gwasanaeth hir sydd yn cymryd mantais o wendidau sefydliadol. Yn 2024-25 roedd 5,387 o droseddau 'dwyn gan weithwyr' wedi eu cofnodi yng Nghymru a Lloegr.¹¹
20. Yn ei [adroddiad](#)¹² sy'n trafod yr heriau a wynebwr gan y gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, roedd yr Archwilydd Cyffredinol yn pryderu y gallai fod yn rhy hawdd i gyrff cyhoeddus ystyried eu buddsoddiad mewn gwaith atal twyll fel elfen ddewisol yn hytrach na hanfodol ymysg pwysau eraill. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn awgrymu bod y cyfleoedd yn rhai sylweddol os yw'r ewylllys yn bodoli i fynd i'r afael â nhw.

Amcanion strategol 2025-2028

21. Wrth ystyried ein hamcanion, fe wnaethom ystyried Cod Ymarfer CIPFA ar Reoli'r Risg o Dwyll a Llygredd (2014) ([Cod CIPFA](#)), sy'n nodi'r arfer orau ar gyfer gwaith atal twyll mewn llywodraeth leol, yn seiliedig ar bum egwyddor.
22. Yn ogystal, gan nad oes strategaeth gyffredinol ar gyfer Cymru gyfan defnyddiom '[Fighting Fraud and Corruption Locally: A Strategy for the 2020s](#)' (FFCL), fel sylfaen i'n ffocws strategol. Dyma'r strategaeth atal twyll a llygredd gyffredinol ar gyfer llywodraeth leol yn Lloegr ac mae'n gosod patrwm ar gyfer ymateb yn fwy cadarn i dwyll a llygredd yn erbyn awdurdodau lleol.
23. Yn yr un modd â Chod CIPFA, mae'r strategaeth FFCL yn canolbwyntio ar bum piler o weithgarwch, neu amcanion strategol, y ceir manylion amdanynt yn [Atodiad 2](#) ac mae'n ein cynorthwyo i nodi ym mhle mae angen i'r Cyngor ganolbwyntio ei ymdrechion yn y maes atal twyll.
24. Defnyddiwyd yr amcanion strategol hyn i ddatblygu cynllun cyflawni ar gyfer gweithgarwch atal twyll. Mae diweddariad ar gynnydd wedi'i gynnwys yn [Atodiad 3](#).
25. Mae uchafbwyntiau'n cynnwys cynnydd gwirioneddol mewn ymwybyddiaeth o e-byst twyllodrus posib o ganlyniad i'r rhaglen hyfforddi a gyflwynwyd yn ystod 2023-24, a lansio'r adnodd adrodd twyll corfforaethol.

⁹ [Effaith twyll a gwallau ar gyllid cyhoeddus 2023-24](#), Y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, Tachwedd 2024

¹⁰ [Global profiles of the fraudster](#), KPMG, 2025

¹¹ [Number of theft by an employee offences in England and Wales from 2002/03 to 2024/25](#), Statista, cyrchwyd 29/06/26

¹² [O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol - yr her i wasanaethau cyhoeddus Cymru](#), Archwilio Cymru, Chwefror 2024

Adnodd Adrodd am Dwyll

26. Ym mis Tachwedd 2024, aeth Adnodd Adrodd am Dwyll y cyngor yn fyw ar wefan y cyngor. Oherwydd problemau capasiti o fewn y tîm nid oedd lansio'r adnodd wedi cael ei hyrwyddo trwy dîm cyfathrebu corfforaethol y cyngor. Fodd bynnag, er na chafodd yr adnodd ei hyrwyddo, mae'r canlyniadau wedi bod yn ardderchog a manylir arnynt yn [Atodiad 4](#), a cheir astudiaethau achos yn [Atodiad 5](#).
27. Derbyniodd yr Adnodd Adrodd Twyll 61 o honiadau yn 2025-26, o'i gymharu â 19 yn ystod y cyfnod adrodd blaenorol. Roedd y ffigwr blaenorol yn cwmpasu cyfnod o bum mis yn unig, wedi i'r adnodd adrodd gael ei lansio ym mis Tachwedd 2024, tra bo'r ffigwr presennol yn ymwneud â chyfnod o ddeuddeg mis. Felly, rhaid bod yn wiliadwrus wrth gymharu'r ffigurau blynyddol hyn; fodd bynnag hyd yn oed ar ôl ystyried y cyfnod adrodd hwy, mae'r cynnydd mewn defnydd yn dangos bod yr adnodd yn dechrau ennill ei blwyf fel dull o roi gwybod am bryderon ac mae'n helpu i amlygu achosion posib o dwyll, gwallau a chamddefnydd yng ngwasanaethau'r cyngor.
28. Derbyniwyd 44 honiad, ac roedd mwyafrif yr adroddiadau'n ymwneud â holiadau'n gysylltiedig â refeniw, sef tua 72% o'r atgyfeiriadau. Mae hyn yn unol â'r disgwyliadau, oherwydd y modd y caiff y dreth gyngor ei gweinyddu a'r risgiau hysbys yn gysylltiedig â disgownt person sengl y dreth gyngor, osgoi'r premiwm ail gartrefi ac eiddo heb gael eu cynnwys ar y gofrestr dreth gyngor neu ardrethi busnes. Hyd yma mae pum achos o dwyll neu wall wedi cael ei gadarnhau, ac mae 13 achos pellach wrthi'n cael ei adolygu. Mae hyn yn awgrymu y dylid parhau i ganolbwyntio ar y maes hwn wrth atal a chanfod twyll, yn cynnwys gweithgareddau paru ac adolygiadau wedi'u targedu.
29. Twyll tenantiaeth tai oedd yr ail gategori adrodd uchaf, gyda naw honiad o'i gymharu ag un yn ystod y cyfnod adrodd blaenorol o bum mis. Cadarnhawyd un achos o dwyll neu wall, gwerth £42,000, ac

mae tri achos wrthi'n cael ei adolygu. Er bod nifer yr atgyfeiriadau'n is na'r categori Refeniw, mae'r gwerth amcangyfrifedig yn dangos yr effaith ariannol a chymdeithasol bosib yn gysylltiedig â thwyll tenantiaeth, yn cynnwys colli adnoddau tai prin ar gyfer bobl sydd wir mewn angen.¹³

30. Ar draws pob categori, canfuwyd bod 25 honiad yn ddi-sail yn dilyn adolygiad neu ymchwiliad, a chaewyd 10 arall gan nad oedd digon o dystiolaeth i ymchwilio. Mae hyn yn gyffredin iawn ym maes adrodd twyll, gan fod honiadau'n aml iawn yn seiliedig ar wybodaeth anghyflawn neu gamddealltwriaeth. Serch hynny, mae'r broses yn darparu dull pwysig ar gyfer blaenoriaethu pryderon, nodi gwendidau posib a sicrhau bod materion â digon o dystiolaeth yn cael eu cyfeirio at y gwasanaeth mwyaf addas fel y gellir cynnal adolygiad.
31. Ar ddiwedd y flwyddyn, mae 20 honiad yn destun adolygiad. Mae hyn yn cynnwys 13 achos Refeniw, tri achos twyll tenantiaeth ac achosion unigol yn gysylltiedig â budd-daliadau, bathodynnau glas, gwarchod y cyhoedd/safonau masnach a materion eraill. Mae nifer yr achosion sy'n agored o hyd yn adlewyrchu nifer yr atgyfeiriadau a gynhyrchwyd drwy'r adnodd a'r ffaith bod rhaid cynnal gwiriadau dan arweiniad gwasanaethau, paru data a dod o hyd i dystiolaeth bellach cyn y gellir eu cau.
32. At ei gilydd, mae'r teclyn wedi helpu i gryfhau trefniadau gwrth-dwyll y cyngor drwy ei gwneud hi'n haws rhoi gwybod am bryderon a chasglu dystiolaeth gan wahanol wasanaethau. Mae'r canlyniadau hefyd yn atgyfnerthu pwysigrwydd parhau i hyrwyddo'r llwybr adrodd hwn, blaenoriaethu atgyfeiriadau'n brydlon, cydlynu'n effeithiol â gwasanaethau a pharu data er mwyn cefnogi ymchwiliadau cymesur.

¹³ Mae'r [Fforwm Twyll Tenantiaeth](#) yn amcangyfrif bod pob achos o dwyll tenantiaeth werth tua £42,000, gan ddefnyddio fformiwla cenedlaethol safonol yn seiliedig ar gostau a aseswyd gan arbenigwyr dros gyfnod o bedair blynedd. Mae hyn yn helpu cynghorau i amcangyfrif yr arbedion i'r pwrs cyhoeddus o ganlyniad i adennill eiddo sy'n cael eu meddiannu'n dwyllodrus, yn cynnwys lleihau costau llety dros dro.

Ymchwilio i Dwyll

33. Mae dau honiad o dwyll posib yn erbyn y cyngor yn destun ymchwiliad ar hyn o bryd. Yn dilyn ymchwiliadau rhagarweiniol, mae'n debyg, oherwydd diffyg tystiolaeth, na fydd unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd.
34. Bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar ôl cwblhau'r ymchwiliadau hyn.

Adolygiad rhagweithiol atal twyll

35. Cynhaliodd y Swyddog Yswiriant ac Atal Twyll adolygiad o drefniadau'r cyngor ar gyfer gweinyddu'r cynllun taliadau '**Cartrefi i Wcraïn, Diolch**' yn dilyn stori yn y wasg bod unigolyn mewn awdurdod lleol yn Lloegr (Cyngor Bwrdeistref Swydd Huntingdon) wedi hawlio taliadau'n dwyllodrus fel rhan o'r cynllun.
36. Roedd yr adolygiad yn ystyried natur a gweithrediad y rheoliadau mewnol, ac roedd y gwaith yn cynnwys trafod â swyddogion, dadansoddi'r daenlen taliadau, a chymharu sampl o daliadau â chofnodion y system taliadau.
37. Canfu ein hadolygiad bod ein rheolaethau'n effeithiol ar y cyfan. Mae gan swyddogion ddealltwriaeth glir o'r gofynion cymhwysra, camau dilysu, trefniadau awdurdodi, a'r angen i ymateb yn brydlon pan fydd amgylchiadau'r lletywr yn newid. Mae dyletswyddau'n cael eu dyrannu'n briodol ac mae'r tîm yn cael ei oruchwylio'n reolaidd, gan helpu i wneud yn siŵr bod taliadau'n cael eu monitro'n gyson.
38. Roedd y daenlen taliadau yn gywir a diweddar, ac ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw wallau, anghysondebau na thaliadau nad oedd modd eu hesbonio. Mae'r adolygiad yn darparu lefel dda o sicrwydd bod y cyngor yn rheoli'r risg o dwyll a gordaliadau'n effeithiol yn gysylltiedig â'r cynllun hwn.

Cynnydd o ran Gweithredu Argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol

39. Fe wnaethom asesu cynnydd y cyngor o ran gweithredu'r 15 argymhelliad yn [adroddiad](#)¹⁴ Archwilydd Cyffredinol Cymru yn 2020 ar dwyll yn y Sector Cyhoeddus yng Nghymru.
40. O'r 15 argymhelliad, roedd y cyntaf yn ymwneud â Llywodraeth Cymru ac argymhellwyd bod Llywodraeth Cymru'n gwella ei harweinyddiaeth strategol yn gysylltiedig ag atal twyll ledled y gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru, gan chwarae rôl gydllynol lle bo modd, a chydabod bod modd i gyrff unigol barhau i fod yn gyfrifol am eu gweithgareddau gwrth-dwyll.
41. Roedd y 14 argymhelliad arall yn ymwneud â'r sector cyhoeddus ehangach yng Nghymru, gan gynnwys llywodraeth leol. Mae'r cyngor yn cydymffurfio â 12 o'r argymhellion ond nid yw'n cydymffurfio'n llawn â'r ddau arall sy'n ymwneud ag asesu'r risg o dwyll. Fodd bynnag, mae'r rhain wedi'u cynnwys yn Strategaeth Gwrth-dwyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd y Cyngor ar gyfer 2025-2028 ac maent yn cael eu monitro drwy'r Cynllun Cyflawni.

¹⁴ [Gwella Ein Perfformiad' Mynd i'r afael â Thwyll yng Nghymru](#), Archwilio Cymru, Gorffennaf 2020

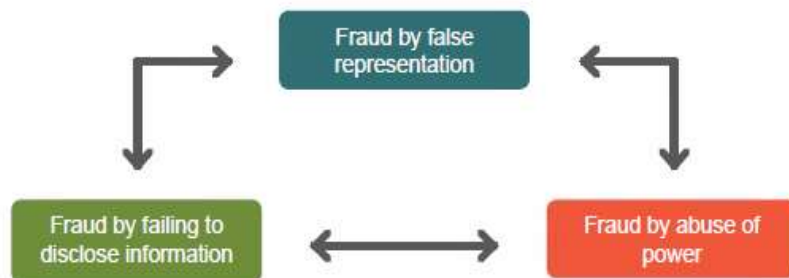
Casgliad

42. Mae rheoli'r risg o dwyll a llygredd yn effeithiol yn rhan hanfodol o unrhyw gyngor modern, effeithiol. Mae rhyw lefel o dwyll yn y sector cyhoeddus yn debygol o ddigwydd, hyd yn oed yn ystod cyfnodau arferol. O wybod bod holl elfennau'r triongl twyll delfrydol sy'n caniatáu i dwyll ffynnu (cymhelliant, cyfle a rhesymoli) wedi cynyddu, rhagwelir y bydd twyll yn parhau i fod yn fygythiad ariannol sylweddol i gynghorau, ac nid oes arwydd ei fod yn arafu.
43. Nid yw'r cyngor yn ddiogel rhag achosion o ddwyn yn y gweithle ac mae'n gallu digwydd ar bob lefel ac am flynyddoedd heb gael ei ganfod. Oni bai bod mesurau amddiffyn addas ar waith gennym, ni fydd gan y cyngor lawer o obaith o adennill arian neu nwyddau sy'n cael eu dwyn, a gallai wynebu costau eraill, megis dirwyon gan reoleiddwyr. Gall y cyngor leihau'r risg bod gweithwyr yn dwyn ganddo trwy roi rheolaethau cadarn, goruchwyliaeth gadarn a diwylliant gwaith cadarnhaol ar waith.
44. Bydd cyflawni'r Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo 2025-28 a'r Cynllun Cyflawni yn helpu'r cyngor i ymladd twyll yn llwyddiannus. Un o'r camau allweddol nesaf fydd datblygu asesiadau risg twyll ar gyfer y cyngor cyfan, fydd yn helpu i wella gallu'r cyngor i nodi achosion posib o dwyll, yn ogystal ag unrhyw wendidau yn ei drefniadau atal twyll neu feysydd lle mae mwy o risg o dwyll. Bydd hyn yn caniatáu i'r cyngor dargedu ei adnoddau prin yn well, a'i weithgareddau'n briodol, yn enwedig os, neu pryd, y bydd risgiau newydd yn gysylltiedig â thwyll yn dod i'r amlwg.
45. Bydd yr asesiadau risg twyll hyn hefyd yn cael eu defnyddio fel adnodd byw a'u hymgorffori yn y fframwaith rheoli risgiau cyffredinol er mwyn sicrhau bod y risgiau a nodir yn cael eu rheoli'n briodol a'u bod yn cael eu cyfeirio at sylw uwch reolwyr ôl yr angen.
46. Mae'r cyngor yn parhau i geisio manteisio i'r eithaf ar ei waith yn gysylltiedig â'r Fenter Twyll Genedlaethol ac mae'n parhau i ddefnyddio dadansoddi data fel rhan o'i waith monitro parhaus.
47. Pan fydd twyll yn cael ei nodi a'i daclo'n llwyddiannus, rhoddir cyhoeddusrwydd i hynny er mwyn atgyfnerthu neges gadarn o frig y sefydliad na fydd twyll yn cael ei oddef.
48. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n ymwneud ag atal twyll. Mae'n derbyn adroddiadau am ganlyniad ymchwiliadau twyll ac mae'n darparu cefnogaeth a chyfeiriad, monitro ac mae'n dal swyddogion i gyfrif.
49. Hefyd, mae llwyddiant yr Adnodd Adrodd Twyll yn darparu sicrwydd bod honiadau'n cael eu hamlygu a'u hasesu a bod camau'n cael eu cymryd, yn ogystal ag amlygu pwysigrwydd sicrhau digon o gapasiti i reoli atgyfeiriadau ac ymchwilio i feysydd risg uwch.
50. Er bod y cyngor wedi hyfforddi staff atal twyll sydd yn bodloni safonau proffesiynol cydnabyddedig, mae capasiti'n parhau i fod yn broblem, a bydd angen blaenoriaethu ar sail risg. Mae penodi swyddog atal twyll penodol yn darparu newid gwirioneddol yng ngallu'r cyngor i atal twyll yn effeithiol.
51. Yn olaf, mae ymddygiadau a gweithredoedd unigolion yn hanfodol bwysig wrth daclo'r risg o dwyll. Mae'n rhaid i bob un ohonom, yn staff ac aelodau fel ei gilydd, fynd ati i greu diwylliant sy'n elyniaethu i'r risg o dwyll a llygredd a sefydlu llinell glir rhwng yr hyn sy'n ymddygiad derbyniol ac annerbyniol o fewn y cyngor.

Atodiad 1 – Beth yw Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd?

Twyll

Mae Deddf Twyll 2006 yn amlinellu tair ffordd y gellir cyflawni'r drosedd:

Mae'n golygu bod y tramgwyddwr ar ei ennill (yn ariannol fel arfer), tra bod rhywun arall (gan gynnwys sefydliad) ar ei golled, neu mae'n golygu fod rhywun arall yn wynebu colled.

Er enghraifft, gyda thwyll trwy gynrychiolaeth ffug, mae'r tramgwyddwr yn cyflwyno hawliadau ffug am oramser yn fwriadol, neu'n cyflwyno cymwysterau ffug yn ystod y broses recriwtio.

Mae enghraifft o dwyll trwy fethu â datgelu gwybodaeth yn cynnwys peidio â datgelu gwybodaeth i farnwr mewn achos cyfreithiol, gan olygu fod y sefydliad yn colli'r achos ac yn gorfod talu iawndal.

Mae twyll trwy gam-drin grym yn cynnwys enghreifftiau lle mae aelod o staff yn cam-drin ei safle i ddyfarnu contractau i ffrindiau a theulu, neu'n trosglwyddo taliadau credydwy'r i'w gyfrif personol ei hun.

Llwgwrwbrwyo

Mae Deddf Llwgwrwbrwyo 2010 yn nodi'r pedair ffordd o gyflawni'r drosedd:

- Llwgwrwbrwyo naill ai'n uniongyrchol neu trwy drydydd parti
- Derbyn llwgwrwbrwyon
- Llwgwrwbrwyo swyddog cyhoeddus tramor
- Methiant gan sefydliad masnachol i atal llwgwrwbrwyaeth (trosedd gorfforaethol)

Mae llwgwrwbrwyo yn gysyniad eang ac mae'n cynnwys cynnig, addo neu roi mantais ariannol neu fantais arall er mwyn cymell rhywun i gyflawni swyddogaeth gyhoeddus neu weithgarwch busnes mewn modd amhriodol, neu eu gwobrwyo am wneud hynny. Mae'r Deddf hefyd yn rhoi ystyriaeth arbennig i feysydd gweithgarwch penodol, gan gynnwys lletygarwch a rhoddion.

Enghraifft o hyn yw rhywun yn rhoi mantais i un o weithwyr y cyngor am beidio â gwneud ei waith yn gywir. Mae cynnig neu addo llwgwrwbr yn drosedd, nid oes rhaid rhoi taliad neu wobwr; mae derbyn llwgwrwbr yn drosedd, yn ogystal â chytuno i dderbyn llwgwrwbr, neu ofyn am un. Gallai'r fantais gynnwys arian, tocynnau cyngerdd neu unrhyw fath arall o rodd neu letygarwch. Mae enghreifftiau'n cynnwys rhywun yn cynnig arian yn gyfnewid am:

- Beidio â gwirio bod cais am fudd-daliadau yn gywir
- Darparu gwybodaeth gyfrinachol yn gysylltiedig â phroses dendro
- Dylanwadu ar un o ganlyniadau'r Cyngor e.e. lobiö ar ran cwmnïau preifat.

Mae dyletswydd gyfreithiol ar y Cyngor i atal llwgwrwbrwyo a gallai wynebu dirwy am beidio â gwneud hynny. Mae'n ddyletswydd ar staff i roi gwybod am unrhyw amheuan sydd ganddynt ynghylch camymddygiad ariannol neu broffesiynol. Y gosb am fod yn gysylltiedig â llwgwrwbrwyo yw hyd at 10 mlynedd yn y carchar a / neu ddirwy ddiderfyn.

Llygredd

Er nad oes diffiniad cyfreithiol o beth yw llygredd, mae llygredd yn aml yn cael ei ystyried fel rhagflaenydd i lwgrwobrwyo ac mae Llywodraeth Ei Fawrhdy yn defnyddio'r diffiniad a ddatblygwyd gan y Swyddfa Gartref.¹⁵

Yn aml mae llygredd yn cael ei ystyried fel rhagflaenydd i lwgrwobrwyo ac mae'n cael ei ddiffinio fel:

“...cam-drin pŵer a roddwyd i unigolyn er budd personol sydd fel arfer yn torri cyfreithiau, rheoliadau, safonau uniondeb a/neu safonau ymddygiad proffesiynol.”

Mae llygredd, neu rywun sy'n 'llwgr', yn ymwneud ag ymddygiad ac mae'n golygu diffyg uniondeb neu onestrwydd (ac fe all gynnwys llwgrwobrwyo), neu gamddefnyddio statws i sicrhau mantais anonest.

Defnyddir y term i ddisgrifio rhywun sy'n cymryd rhan mewn twyll, lladrad, gwyngalchu arian ac arferion troseddol neu niweidiol posib eraill lle byddant yn ymddwyn yn groes i ddiddordebau'r cyngor er mwyn sicrhau mantais iddyn nhw eu hunain neu i eraill.

Er enghraifft:

- Camddehongli gwybodaeth am berfformiad yn fwriadol
- Derbyn arian neu rodd yn gyfnewid am ddyfarnu contract
- Dwyn asedau (gliniaduron, offer)
- Rhoi gwybodaeth sensitif i drydydd parti er mwyn rhoi mantais iddynt mewn proses dendro
- Peidio â datgelu gwrthdaro buddiannau er mwyn sicrhau mantais ariannol
- Defnyddio eu dylanwad i sicrhau swydd i ffrindiau / teulu.

Atodiad 2 – Pileri Strategol

Llywodraethu
Bod â threfniadau cadarn a chefnogaeth y weithrediaeth i sicrhau fod mesurau atal twyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn cael eu gwreiddio ym mhob rhan o'r sefydliad.
Y disgwyliadau Sylfaen y strategaeth yw bod ‘y rhai hynny sy’n gyfrifol am lywodraethiant’ yn cefnogi’r gweithgareddau trwy sicrhau fod trefniadau cadarn ar waith, a chefnogaeth gan y weithrediaeth, i sicrhau fod mesurau atal twyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn cael eu gwreiddio ym mhob rhan o'r cyngor. Mae trechu twyll yn fater i bawb, ac mae angen trefniadau mewnol cadarn ar y cyngor, sy'n cael eu cyfathrebu ar draws y cyngor, i arddangos y diwylliant a'r ymrwymiad i atal twyll. Mae egwyddor gyntaf Cod CIPFA yn argymhell y dylai'r corff llywodraethu gydnabod ei gyfrifoldeb am sicrhau fod yr holl risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll a llygredd yn cael eu rheoli'n effeithiol ym mhob rhan o'r sefydliad. Mae'r drydedd egwyddor yn argymhell bod angen strategaeth atal twyll ar sefydliadau sydd yn nodi sut mae'n rheoli risgiau a diffinio cyfrifoldebau am weithredu. Beth ydym ni'n ei wneud / Beth fyddwn ni'n ei wneud Mae fframwaith o bolisiau'n bodoli, fel sy'n cael ei argymhell yn y canllawiau, ac mae meddalwedd derbyn polisiau yn monitro a yw staff yn deall ac yn derbyn rhai o'r polisiau. Bydd rhaglen yn cael ei darparu fel rhan o'r Strategaeth Atal Twyll ar gyfer 2025-28, er mwyn diweddarau polisiau, codi ymwybyddiaeth am atal twyll a chyflwyno pecyn E-ddysgu. Mae gan y cyngor strategaeth dair blynedd sydd wedi'i diffinio'n glir a'i chymeradwyo ar y lefel uchaf ac mae'n canolbwyntio ar ganlyniadau, gan helpu i sicrhau bod y cyngor yn cymryd y risg o dwyll a llygredd o ddifri.

¹⁵ [Strategaeth Atal Twyll Weithredol y Llywodraeth 2024-2027](#)

Cydnabod
Asesu a deall risgiau twyll. Ymrwymo'r gefnogaeth gywir a thaclo twyll a llygredd. Dangos bod ganddo ymateb atal twyll cadarn. Cyfathrebu'r risgiau i'r rhai hynny sy'n gyfrifol am lywodraethiant.
Y disgwyliadau I greu ymateb atal twyll, mae'n rhaid i'r cyngor gydnabod a deall risgiau twyll a dangos hynny trwy ymrwymo adnoddau priodol er mwyn taclo twyll. Mae Cod CIPFA yn nodi bod adnabod y risg o dwyll yn hanfodol er mwyn deall perygl risgiau, newid ym mhatrymau bygythiadau twyll a llygredd a'r canlyniadau posib i'r sefydliad a'i ddefnyddwyr gwasanaeth. Mae'n cefnogi risgiau twyll a llygredd fel risgiau busnes i'w rheoli fel rhan o broses rheoli risgiau'r sefydliad. Mae'r bedwaredd egwyddor yn argymhell y dylai sefydliadau drefnu adnoddau priodol i gefnogi'r strategaeth atal twyll. Beth ydym ni'n ei wneud / Beth fyddwn ni'n ei wneud Mae'r Tîm Arweinyddiaeth (TA) wedi cydnabod bygythiadau twyll a llygredd trwy ei gwneud yn orfodol i bob gwasanaeth gynnwys twyll yn ei gofrestr risgiau. Bydd hyn yn cael ei atgyfnerthu trwy sefydlu Gweithgor Atal Twyll cyngor cyfan. Tasg gyntaf y grŵp fydd datblygu asesiadau risg twyll ar gyfer y cyngor cyfan. Yn yr un modd â phob gwasanaeth o fewn y cyngor, ychydig iawn adnoddau a fu ar gael o fewn y cyngor ar gyfer trefniadau atal twyll. Mae penodi swyddog atal twyll penodol yn darparu newid gwirioneddol yng ngallu'r cyngor i atal twyll yn effeithiol. Rydym yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu er mwyn ei alluogi i herio gweithgareddau a deall gweithgareddau atal twyll y cyngor.

Atal
Gwneud y defnydd gorau o wybodaeth a thechnoleg. Gwella rheolaethau a phrosesau'n ymwneud â thwyll. Datblygu diwylliant atal twyll mwy effeithiol. Cyfathrebu ei weithgareddau a'i lwyddiannau.
Y disgwyliadau Y ffordd fwyaf effeithlon ac effeithiol o ymladd twyll yw drwy ei atal rhag digwydd yn y lle cyntaf. Gellir cyflawni hyn drwy rannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth. Gall y Cyngor atal a chanfod twyll trwy wella rheolaethau a phrosesau yn gysylltiedig â thwyll a defnyddio gwybodaeth a thechnoleg yn well, ynghyd â datblygu diwylliant atal twyll mwy effeithiol. Beth ydym ni'n ei wneud / Beth fyddwn ni'n ei wneud Ar y cyd â'r Tîm Hyfforddi a Datblygu, fe wnaethom ddarparu rhaglen o ddigwyddiadau hyfforddi atal twyll wyneb yn wyneb yn 2023-24, gan dargedu aelodau etholedig a lleyg, a rheolwyr a swyddogion sydd â chyfrifoldebau ariannol a chaffael. Byddwn yn ailadrodd yr hyfforddiant hwn yn rheolaidd, a bydd yn cael ei gefnogi gan becyn e-ddysgu fydd yn cael ei gyflwyno yn 2026. Byddwn yn cynnal digwyddiadau codi ymwybyddiaeth rheolaidd o fewn y cyngor ac yn dosbarthu unrhyw rybuddion a dderbynnir gan y Rhwydwaith Atal Twyll Cenedlaethol i swyddogion perthnasol o fewn y sefydliad. Pan fydd twyll yn cael ei nodi a'i daclo'n llwyddiannus, rhoddir cyhoeddusrwydd i hynny er mwyn atgyfnerthu neges gadarn o frig y sefydliad na fydd twyll yn cael ei oddef. Byddwn yn mynd ati i hyrwyddo pwysigrwydd atal twyll i'r cyngor, gan roi hyder i staff a'r cyhoedd nad yw twyll yn cael ei oddef.

Erlyn
Blaenoriaethu adennill colledion oherwydd twyll a defnyddio sancsiynau sifil. Datblygu'r gallu a'r capasiti i gosbi troseddwyd. Cydweithio ar draws ffiniau daearyddol a ffiniau sectorau. Dysgu gwersi a chau'r bylchau.
Y disgwyliadau Er mai prif nod y cyngor yw atal twyll a llygredd rhag digwydd yn y lle cyntaf, mae'n hanfodol fod ymateb cadarn ar gael o ran gorfodaeth er mwyn erlyn twyllwyr a rhwystro eraill. Mae pumed egwyddor y Cod yn argymhell bod sefydliadau'n rhoi polisiâu a gweithdrefnau ar waith i gefnogi'r strategaeth atal twyll a llygredd a'u bod yn cymryd camau i atal, canfod ac ymchwilio twyll. Mae'n sefydlu y bydd y gallu i weithredu'n ddibynnol ar faint a natur sefydliad a maint ei gapasiti atal twyll. Fodd bynnag, beth bynnag yw maint a gweithgareddau sefydliad, mae angen iddo gymryd camau priodol ac adrodd ar y camau hynny i'w gorff llywodraethu. Beth ydym ni'n ei wneud / Beth fyddwn ni'n ei wneud Bydd y cyngor yn ceisio sicrhau'r gosb gryfaf bosib ar bob achlysur yn erbyn unrhyw unigolyn neu sefydliad sy'n twyllo neu'n ceisio twyllo'r cyngor. Os bydd gweithred droseddol yn cael ei phrofi, yna bydd Deddf Enillion Troseddau 2002 yn cael ei defnyddio, lle bo hynny'n briodol, i adennill yr arian. Gallai dulliau adennill eraill gynnwys, ymysg pethau eraill, achosion sifil; gorchmynion elw anghyfreithlon a gorchmynion iawndal. Byddwn yn parhau i fynyachu cyfarfodydd Gweithgor Atal Twyll Partneriaeth Archwilio Gogledd a Chanolbarth Cymru. Byddwn yn parhau i gydlynu data y mae angen i'r cyngor ei ddarparu i'r Fenter Twyll Genedlaethol ar gyfer ei ymarfer paru data pob dwy flynedd, a byddwn yn archwilio parau data risg uchel a nodwyd fel rhan o ymarfer paru data'r Fenter Twyll Genedlaethol.

Gwarchod ei hun a'i breswylwyr
Bod â threfniadau cadarn a chefnogaeth y weithrediaeth i sicrhau fod mesurau atal twyll, llwgrwobrwyo a llygredd yn cael eu gwreiddio ym mhob rhan o'r sefydliad. Cydnabod y niwed y gall twyll ei achosi yn y gymuned.
Y disgwyliadau Mae'r thema hon yn ymestyn ar draws pileri'r strategaeth hon ac mae'n ymwneud ag amddiffyn y cyngor rhag trosedd ddifrifol a chylfundrefnol, diogelu unigolion rhag dioddef troseddau a diogelu rhag y niwed y gall twyll ei wneud i'r gymuned ehangach. Mae'n ymwneud hefyd â diogelu cyllid cyhoeddus, diogelu'r cyngor rhag troseddau seiber a diogelu ei hun rhag twyll yn y dyfodol. Beth ydym ni'n ei wneud / Beth fyddwn ni'n ei wneud Mae'r cyngor yn cydnabod nad yw twyll yn drosedd heb ddioddefwyr ac mae'n ceisio gwarchod pobl fregus rhag y niwed y gall twyll ei achosi yn y gymuned. Mae dyletswydd arnom i amddiffyn preswylwyr yn ein cymunedau rhag twyll a dylem weithio ar y cyd â swyddogion ym mhob rhan o'r cyngor, ac mewn asiantaethau partner, i atal twyll a diogelu pobl fregus.

Atodiad 3 – Cynllun Cyflawni Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd 2025-2028

Mater / Risg / Cyfle	Camau	Gan Bwy	Erbyn Pryd	Statws Presennol
Cynnydd o ran cyflawni'r gweithredoedd sydd angen sylw yn y Cynllun Gweithredu Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd 2022-2025				
Caffael oedd un o'r meysydd lle'r oedd y canfyddiad o dwyll ar eich uchaf yn 2019-20	Byddwn yn gweithio gyda'r Rheolwr Caffael i roi'r cynllun gweithredu ar waith yn dilyn yr adolygiad archwilio mewnol 'Rheoli'r Risg o Dwyll a Llygredd ym maes Caffael' a gynhaliwyd ym mis Awst 2022.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2023 Dyddiad diwygiedig : Rhagfyr 2026	Gwaith ar y Gweill. Oherwydd gwrthdaro rhwng blaenoriaethau, ni chwblhawyd un o'r chwe 'Mater/Risg' yn y Cynllun Gweithredu 'Rheoli'r Risg o Dwyll a Llygredd ym maes Caffael' - nid yw'r Gweithgor Atal Twyll wedi cael ei sefydlu.
Mae prosesau prynu i dalu yn agored i dwyll oherwydd y nifer fawr o drafodion yn cael eu prosesu, yr amrywiaeth o gyflenwyr dan sylw, heriau staffio a thrafodion o werth uchel.	Byddwn yn parhau i weithio gyda'r Tîm Credydwy'r i nodi ac atal gwallau a thwyll, gan gynnwys trwy ddefnyddio technegau dadansoddi data (monitro parhaus) a chyhoeddi rhybuddion gan y Rhwydwaith Atal Twyll Cenedlaethol (NAFN) a rhybuddion twyll eraill.	Pennaeth Archwilio a Risg gyda'r Rheolwr y Tîm Cyflogau a Thaliadau	Busnes fel arfer	Mae monitro parhaus yn digwydd yn flynyddol. Cyhoeddwyd adroddiad ar Daliadau Dyblyg ym Medi 2025 a'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae Atodiad 6 yn cynnwys manylion am y rhybuddion a gyhoeddwyd ar draws y cyngor i godi ymwybyddiaeth ac atal twyll.
Bod â threfniadau cadarn a chefnogaeth y weithrediaeth i sicrhau fod mesurau atal twyll, llwgwrwbrwyo a llygredd yn cael eu gwreiddio ym mhob rhan o'r sefydliad.	Bydd cael fframwaith atal twyll corfforaethol, sydd yn darparu ystod lawn o elfennau lefel uchel, yn cyfrannu tuag at sicrhau fod gan y cyngor strategaeth atal twyll effeithiol. Mae gan y cyngor fframwaith cadarn o weithdrefnau a pholisïau fydd yn cyfuno i weithredu fel rhwystr effeithiol yn erbyn gweithgarwch twyllodrus ac yn darparu ffordd o adrodd am dwyll a llygredd, neu eu canfod. Byddwn, felly, yn cynnal: rhaglen ddiweddarau polisïau gynhwysfawr	Pennaeth Archwilio a Risg	Busnes fel arfer	- Darparwyd rhaglen hyfforddiant wyneb yn wyneb ym mis Rhagfyr 2023, a chynhaliwyd dwy sesiwn ychwanegol ym mis Mawrth 2024 ar gyfer unrhyw un nad oeddent yn gallu bod yn bresennol yn y sesiynau gwreiddiol. - Ers hynny mae pecyn e-ddysgu wedi cael ei gyflwyno ledled y cyngor. Byddwn yn gofyn am gymorth gan y Tîm

Mater / Risg / Cyfle	Camau	Gan Bwy	Erbyn Pryd	Statws Presennol
	- gweithgareddau i godi ymwybyddiaeth am atal twyll - pecyn e-ddysgu			Arweinyddiaeth i'w wneud yn fandadol i'r holl staff. - Bydd polisïau'n cael eu diweddarau yn ystod 2026-27. - Fe wnaethom gynorthwyo cydweithwyr yn y Gwasanaeth Tai i adolygu'r polisi Twyll Tenantiaeth Tai. - Rydym yn cefnogi cydweithwyr yn y gwasanaeth Tai i ddefnyddio'r adnoddau a ddarparwyd gan y Fenter Twyll Genedlaethol h.y. mae AppCheck yn amlygu ceisiadau twyllodrus yn ogystal â cheisiadau dilys drwy baru data yn erbyn pob math o ffynonellau data eraill a gasglwyd fel rhan o'r ymarfer paru data dwy flynyddol drwy'r Fenter Twyll Genedlaethol.
Nodi, asesu a deall y risgiau twyll yw conglfaen trefniadau atal twyll effeithiol	Ar y cyd â gwasanaethau, byddwn yn datblygu tair ffrwd waith allweddol fydd yn: - ceisio nodi'r risgiau twyll o fewn y Cyngor - asesu gweithgareddau rheoli twyll a'u heffeithiolrwydd, a - neilltuo digon o adnoddau i ymchwilio a chanfod twyll pan dderbynnir adroddiadau am dwyll Bydd gweithgor atal twyll yn cael ei ddatblygu i helpu i nodi'r risg o dwyll o fewn y Cyngor. Byddwn yn gweithio gyda'r grŵp i ddatblygu asesiad o'r risg o dwyll er mwyn nodi twyll posib y gallai gwasanaethau fod yn agored iddo. Bydd yr asesiad yn amcangyfrif effaith bosib unrhyw dwyll a pha mor debygol ydyw o ddigwydd. Bydd canlyniadau'r asesiadau'n caniatáu i'r Cyngor ddeall yn well beth yw'r	Pennaeth Archwilio a Risg	Rhagfyr 2024 Dyddiad diwygiedig : Rhagfyr 2026	Heb gychwyn. Nid yw'r gwaith hwn wedi dechrau eto oherwydd materion capasiti o fewn y tîm. Mae sefydlu Gweithgor Atal Twyll yn allweddol i'r weithred hon. Bydd cynnig yn cael ei gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth i geisio cefnogaeth i sefydlu'r grŵp hwn. Bydd hyn yn cael ei flaenoriaethu. Yr allwedd i ymateb i'r risgiau twyll sy'n wynebu'r cyngor yw defnyddio'r adnoddau sydd ar gael iddo i ddod â gwasanaethau ynghyd i gynnal asesiadau risg twyll cynhwysfawr, gan ddefnyddio staff sydd â sgiliau addas, defnyddio gwybodaeth

Mater / Risg / Cyfle	Camau	Gan Bwy	Erbyn Pryd	Statws Presennol
	bygythiadau o dwyll sy'n ei wynebu. Bydd yr asesiadau'n cael eu defnyddio hefyd fel adnodd i gynorthwyo i ganolbwyntio adnoddau ar y risgiau twyll mwyaf perthnasol.			genedlaethol, yn ogystal â gwybodaeth sy'n benodol i'r sefydliad. Gellir defnyddio'r asesiadau risg twyll hyn fel adnodd byw a'u hymgorffori yn y fframwaith rheoli risgiau cyffredinol er mwyn sicrhau bod y risgiau a nodir yn cael eu rheoli'n briodol a'u bod yn cael eu huwch-gyfeirio'n ôl yr angen.
Gwneud y defnydd gorau o wybodaeth a thechnolegau trwy gymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol	Byddwn yn cymryd rhan yn yr ymarferion a gynhelir yn flynyddol a bob dwy flynedd gan y Fenter Twyll Genedlaethol, sy'n defnyddio data a ddarperir gan tua 1,200 o sefydliadau sy'n cymryd rhan o'r sector cyhoeddus a phreifat, er mwyn atal a chanfod twyll. Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol ynparu data electronig oddi fewn a rhwng cyrff sector cyhoeddus a phreifat ac mae'r cyrff hyn yn cynnwys awdurdodau heddlu, byrddau prawf lleol, awdurdodau tân ac achub, yn ogystal â chynghorau lleol a nifer o gyrff sector preifat. Mae ymarfer paru data'r Fenter Twyll Genedlaethol yn chwarae rhan bwysig wrth amddiffyn y pwrs cyhoeddus rhag y risg o dwyll.	Pennaeth Archwilio a Risg ar y cyd â gwasanaethau	Busnes fel arfer	Cyflwynwyd Adroddiad Canlyniadau Menter Twyll Genedlaethol 2024-26 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2025. Bydd yr ymarfer dwyflynyddol nesaf yn cychwyn ym mis Rhagfyr 2026. Rydym yn cymryd rhan mewn menter beilot ar hyn o bryd, a bydd y canlyniadau'n cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
Hyrwyddo diwylliant atal twyll	Byddwn yn hyrwyddo diwylliant atal twyll o fewn y Cyngor trwy roi cyhoeddusrwydd ar y cyfryngau cymdeithasol i effaith twyll ar y Cyngor a'r gymuned.	Pennaeth Archwilio a Risg gyda'r Tîm Cyfathrebu Corfforaethol	Parhaus	Darparwyd rhaglen hyfforddiant fewnol i godi ymwybyddiaeth o dwyll, ac mae rhybuddion y Rhwydwaith Atal Twyll Cenedlaethol yn parhau i gael eu cylchredeg (Atodiad 6). Nid yw'r rhaglen o rannu negeseuon mwy cyffredinol wedi cychwyn eto.
Codi ymwybyddiaeth	Y ffordd orau o atal twyll yw trwy rannu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth. Felly, ar y cyd â'r Tîm Hyfforddi a Datblygu, byddwn yn cynnal digwyddiadau rheolaidd er mwyn codi ymwybyddiaeth o dwyll, gan gynnwys	Pennaeth Archwilio a Risg ar y cyd â'r Rheolwr	Busnes fel arfer	Darparwyd rhaglen hyfforddiant wyneb yn wyneb dros gyfnod o wythnos ym mis Rhagfyr 2023, a chynhaliwyd dwy sesiwn ychwanegol ym mis Mawrth 2024 ar gyfer

Mater / Risg / Cyfle	Camau	Gan Bwy	Erbyn Pryd	Statws Presennol
	cyhoeddi cylchlythyron, cynnal sesiynau hyfforddi a sesiynau briffio.	Hyfforddi a Datblygu		unrhyw un oedd wedi methu'r sesiynau gwreiddiol. Mae'r rhaglen eDdysgu wedi cael ei lansio ac mae ar gael ar Borth Dysgu'r cyngor.
Adrodd am Dwyll	Mae angen rhoi gwybod i'r tîm Archwilio Mewnol am bob digwyddiad sy'n gysylltiedig â thwyll. Byddwn yn cyflwyno canlyniadau ymchwiliadau a gwersi i'w dysgu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Tîm Arweinyddiaeth.	Pennaeth Archwilio a Risg ar y cyd â gwasanaethau	Busnes fel arfer	Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n derbyn gwybodaeth trwy'r Adroddiad Atal Twyll, Llwgrwobrwyio a Llygredd Blynnyddol a'r Diweddariadau Archwilio Mewnol a gyflwynir i bob cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
Cydweithio, dysgu gwersi a chau'r bwlch	Byddwn yn parhau i gydweithio o fewn rhanbarth gogledd Cymru i gymell gwelliannau mewn gweithgarwch atal twyll, gan gynnwys mynd i'r afael â 15 argymhelliad yr Archwilydd Cyffredinol yn ei adroddiad ym mis Gorffennaf 2020. Byddwn hefyd yn parhau i weithio tu hwnt i ffiniau cenedlaethol er mwyn cydweithio gydag Is-grŵp Atal Twyll Prif Swyddogion Archwilio'r Gogledd Orllewin, er mwyn dysgu gwersi, rhannu arfer dda a chau'r bwlch.	Pennaeth Archwilio a Risg	Busnes fel arfer	Mae Gweithgor Atal Twyll Partneriaeth Archwilio Gogledd a Chanolbarth Cymru wedi cwblhau'r gwaith o ddatblygu templed i fynd i'r afael â 15 argymhelliad yr Archwilydd Cyffredinol. Mae'r Grŵp yn parhau i gyfarfod er mwyn rhannu gwybodaeth, trefnu hyfforddiant a thrafod risgiau sy'n dod i'r amlwg.
Amddiffyn y Cyngor a'i drigolion	Er mwyn sicrhau fod ein strategaeth atal twyll yn cyd-fynd â chyfrifoldebau diogelu'r Cyngor i warchod yr unigolion mwyaf bregus yn ein cymunedau, byddwn yn gweithio'n agos â thimau gofal i ddatblygu dulliau ar y cyd i nodi'r arfer orau ar gyfer atal twyll ym maes gofal cymdeithasol.	Pennaeth Archwilio a Risg gyda'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Busnes fel arfer	Yn dilyn archwiliad o'r Asesiadau Ariannol, darparwyd cyngor i'r Tîm Asesiadau Ariannol ynglŷn ag 'Amddifadu Asedau'. Byddwn yn mynd ati i ddod o hyd i gyfleoedd eraill i gefnogi cydweithwyr ledled y cyngor.
Gweithredoedd newydd o'r Cynllun Gweithredu Atal Twyll, Llwgrwobrwyio a Llygredd				
Hyfforddiant Proffesiynol	Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yn Sector Cyhoeddus y DU, a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2025, yn sylfaen i archwilio mewnol yn Sector Cyhoeddus y DU. Un o ofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang yw y dylai archwilwyr mewnol ddatblygu cymwyseddau'n	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2028	Heb gychwyn. Os oes capasiti, bydd y Swyddog Yswiriant ac Atal twyll yn parhau â'u hastudiaethau atal twyll.

Mater / Risg / Cyfle	Camau	Gan Bwy	Erbyn Pryd	Statws Presennol
	gysylltiedig â risgiau hollbresennol, megis twyll. Bydd y tîm yn parhau i ddilyn rhaglen o hyfforddiant proffesiynol ym maes twyll.			
Defnyddio dadansoddeg data fel ymarferion datgelu ar feysydd o wendid	Defnyddir dulliau cwestiynu data fel rhan o ymarfer monitro parhaus ar y system gyflogau i nodi data sydd ar goll, megis rhifau YG; lefelau uchel o dâl neu oramser yn cael eu hawlio; enwau'n cael eu dyblygu; rhifau cyfrifon banc yn cael eu dyblygu, cysylltiadau â sefydliadau eraill.	Pennaeth Archwilio a Risg	Busnes fel arfer	Cyflwynir adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2025 .
Y drosedd o fethu ag atal twyll	Bydd sefydliad yn atebol yn droseddol, o dan y ddeddfwriaeth, os caiff trosedd dwyll benodedig ei chyflawni gan weithiwr, asiant neu 'berson cysylltiedig' arall, er budd y sefydliad, ac os nad oedd trefniadau atal twyll 'rhesymol' ar waith gan y sefydliad. Cynhelir hunanwerthusiad.	Pennaeth Archwilio a Risg	Mawrth 2026 Dyddiad diwygiedig : Rhagfyr 2026	Gwaith ar y Gweill.

Atodiad 4 – Canlyniadau'r Adnodd Adrodd Twyll 2025-26 (11/2024-03/25)

Math o Dwyll	Nifer yr honiadau a dderbyniwyd	Nifer yr honiadau di-sail yn dilyn adolygiad / ymchwiliad	Nifer yr honiadau a gaewyd gan fod gwasanaeth wedi dod i'r casgliad nad oedd digon o wybodaeth i ymchwilio.	Nifer yr honiadau sy'n destun adolygiad ar hyn o bryd	Nifer yr honiadau lle canfuwyd twyll / gwall	Gwerth gwirioneddol ac amcangyfrifedig y twyll / gwall
Refeniw - Y Disgownt Person Sengl¹⁶ - Osgoi Talu'r Premiwm Ail Gartrefi - Eiddo heb ei gynnwys ar restr y dreth gyngor / ardrethi busnes	44 (13)	17 (8)	10 (1)	13 (3)	5 (1)	Gweler yr astudiaethau achos – Atodiad 5 (£5,000+)
Budd-daliadau - Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (CGDG)¹⁷ - Budd-daliadau Tai	1 (2)	0 (0)	0 (2)	1 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Bathodynau Glas	2 (1)	1 (1)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Caffael / methiant i gyflawni cytundeb	0 (1)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Twyll Tenantiaeth Tai Cymdeithasol	9 (1)	5 (1)	0 (0)	3 (0)	1 (0)	£42,000 (£0)
Cynllunio	0 (1)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Gwarchod y Cyhoedd / Safonau Masnach	3 (0)	1 (0)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Gwastraff	1 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Arall	1 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	£0 (£0)
Cyfanswm	61 (19)	25 (12)	10 (3)	20 (3)	6 (1)	

¹⁶ Bydd honiadau yn gysylltiedig â'r Disgownt Person Sengl yn cael eu hadolygu a'u dilysu yn ystod adolygiad un tro arfaethedig, ac yna adolygiadau treigl – o ganlyniad, ni fyddwn yn ymchwilio i honiadau unigol oni bai bod y dystiolaeth yn ddibynadwy a chredadwy.

¹⁷ Mae gan rai o'r honiadau twyll yn gysylltiedig â Disgownt Person Sengl y Dreth Gyngor uchod hefyd oblygiadau'n gysylltiedig â gostyngiadau yn y dreth gyngor sy'n dibynnu ar brawf modd, ond nid ydynt wedi cael eu cyfrif ddwywaith fel rhan o'r ystadegau hyn.

Atodiad 5 – Yr Adnodd Adrodd Twyll - Astudiaethau achos

Twyll ceisiadau tai cymdeithasol

Yn dilyn honiad dienw bod darpar denant heb ddatgelu gwybodaeth allweddol wrth wneud cais am dŷ cyngor, cynhaliwyd ymchwiliad ar y cyd gan y Swyddog Atal Twyll a'r Gwasanaeth Tai Cymunedol ac o ganlyniad llwyddwyd i atal cais twyllodrus. Daeth yr ymchwiliad i'r casgliad bod yr ymgeisydd wedi camliwio eu sefyllfa a heb ddatgelu gwybodaeth allweddol am yr aelwyd.

Mae'r Fforwm Twyll Tenantiaeth (FTT) yn amcangyfrif bod y gost gyfartalog i'r pwrs cyhoeddus o ganlyniad i dwyll tenantiaeth tai cymdeithasol oddeutu £42,000 fesul eiddo. Mae'r gost i gynghorau lleol yn amrywio ac yn dibynnu ar gost llety dros dro a derbyniadau budd-daliadau tai cysylltiedig. Fodd bynnag, os na chanfyddir bod cais yn dwyllodrus ac os caiff eiddo ei ddyrannu o ganlyniad, mae'r gost i'r pwrs cyhoeddus dros gyfnod y denantiaeth yn sylweddol.

Osgoi talu'r dreth gyngor - heb ddatgan newid mewn amgylchiadau

Derbyniwyd honiad nad oedd tenant wedi datgan newid yn eu hamgylchiadau a fyddai'n effeithio ar rwymedigaethau treth gyngor y perchennog a'r gostyngiadau yr oeddent yn eu derbyn drwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (CGDG). Yn dilyn ymchwiliad gan y Swyddog Atal Twyll ac atgyfeiriad dilynol i'r Gwasanaeth Refeniw:

- Mae Asiantaeth y Swyddfa Brisio wedi bandio a phennu gwerth ar y dreth gyngor a oedd heb ei dalu ar yr eiddo a'i ôl ddyddio hyd at y dyddiad meddiannu, ac o ganlyniad codwyd tâl o bron i £9k yn ogystal â'r flwyddyn bresennol a blynnyddoedd i ddod.
- Adolygwyd y gostyngiad yn y dreth gyngor yn seiliedig ar brawf modd yr oedd y preswlydd yn ei hawlio ar gyfer ei brif eiddo cyn ei ganslo, ac roedd dros £3k yn ddyledus ar gyfer y cyfnod dan sylw a'r blynnyddoedd i ddod.

Osgoi talu'r dreth gyngor - heb ddatgan ail gartref / datblygiadau newydd

Honiad bod ail gartref/cartref gwyliau heb ei ddatgan a gwybodaeth am ddau ddatblygiad newydd heb eu datgan (trosi dau gwt yn annedd a llety atodol). Yn dilyn adolygiad mae'r Swyddog Ymholiadau Refeniw wrthi'n adolygu'r ddau ddatblygiad newydd. Bydd Asiantaeth y Swyddfa Brisio yn eu bandio ac yn eu cynnwys ar gofrestr y dreth gyngor, gan gynyddu'r refeniw treth gyngor. Mae'r Tîm Refeniw hefyd yn y broses o benderfynu a yw'r eiddo'n ddarostyngedig i'r premiwm ail gartrefi.

Derbyniwyd honiad tebyg nad oedd eiddo arall bellach yn brif neu unig eiddo a'i fod yn llety gwyliau. Eglurodd y perchennog bod ei amgylchiadau wedi newid yn ddiweddar. O ganlyniad, mae'r eiddo bellach yn ddarostyngedig i dalu'r premiwm, ac mae bron i £3k o dreth gyngor ychwanegol wedi'i gasglu ar gyfer 2026-27.

Osgoi talu'r dreth gyngor - eiddo anhysbys

Derbyniwyd dau adroddiad ar wahân ynglŷn ag eiddo anhysbys. Ar ôl adolygu'r wybodaeth, canfuwyd bod yr eiddo anhysbys cyntaf wedi cael ei rannu ag Asiantaeth y Swyddfa Brisio er mwyn iddo gael ei roi mewn band treth gyngor - mae'r cyngor yn dal i aros i'r broblem bandio gael ei datrys gan Asiantaeth y Swyddfa Brisio. Ac eithrio unrhyw ddisgownt/gostyngiadau sy'n dibynnu ar brawf modd, bydd refeniw ychwanegol yn y flwyddyn bresennol a blynnyddoedd i ddod.

Derbyniwyd adroddiad yn gysylltiedig ag eiddo arall, ac roedd yr honiadau'n cynnwys osgoi talu'r dreth gyngor a thorri amodau cynllunio. Yn dilyn adolygiad gan y Swyddog Atal Twyll ac Atgyfeiriad i'r Tîm Refeniw a Chynllunio cyfeiriwyd yr eiddo anhysbys at Asiantaeth y Swyddfa Brisio er mwyn iddo gael ei fandio. Er bod yr eiddo wedi cael ei fandio gan Asiantaeth y Swyddfa Brisio ac mae bellach ar restr y dreth gyngor, nid yw'r anecs wedi'i feddiannu ar hyn o bryd ac nid oes modd ei osod ar wahân i'r prif eiddo oherwydd cyfyngiadau cynllunio neu gyfreithiol, ac felly mae wedi'i eithrio.

Atodiad 6 – Rhybuddion twyll a gyhoeddwyd

